

Nouns denoting Time in English and in Ukrainian: Contrastive Analysis and Translation Issues

Mariana Tsiupka

Applied Linguistics Department, Lviv Polytechnic National University, UKRAINE, Lviv, S. Bandery street 12,
E-mail: mariana_tsiupka3z@mail.ru

A great deal has been written in recent years to provide a theoretical basis on which the vocabularies of different languages can be compared and described. The procedures of contrastive analysis were formulated by Robert Labo. This type of analysis has been applied to lexical semantic fields studies. Lexical semantic field is viewed in this article as a set of paradigmatically related lexical units which are connected by the unity of contents and reflect the conceptual, objective and functional similarity of denoted phenomena.

The article deals with the Lexical semantic field of TIME in English and Ukrainian. The field under study has been subdivided into two groups: „Time generally” and „Periods of time and their measurement”. Temporal units denoting TIME and eternity in English and Ukrainian have been singled out as well as temporal units denoting periods of time in those languages. Similarities and differences in the in lexical semantic fields of TIME in English and Ukrainian have been discovered.

The first lexical semantic group contains 27 English temporal nouns. In Ukrainian these nouns have 62 equivalents: 43 of them are full and 19 – partial. Thus, Ukrainian language has almost twice as many nouns denoting TIME in general than English.

13 out of 27 nouns have only one equivalent in Ukrainian and the rest 14 have several equivalents.

The second lexical semantic group contains 61 English temporal nouns. In Ukrainian these nouns have 108 equivalents: 72 of them are full and 36 – partial. As well as in the first group in this one there is larger amount of nouns denoting periods of time and their measurement in Ukrainian than in English.

31 out of 61 nouns have only one equivalent in Ukrainian and the rest 30 have several equivalents.

The second group contains three English temporal nouns that have not their exact equivalents in Ukrainian, these nouns are: afternoon, half hour and fortnight.

Unlike English language in Ukrainian there are many diminutive suffixes which convey positive attitude and the meaning of sympathy or favor. Such suffixes add to the noun's part of speech and create synonyms to the original words.. The meaning of words with suffixes *-ньк*, *-чк*, *-езн*, *-ил* is very hard to convey in English because this language has not such special feature of word formation.

In English there is a semiaffix *-time* which being added to names of certain season can denote the TIME of stated season. In Ukrainian we have no exact equivalents of these nouns.

“Часові” іменники в українській та англійській мовах: контрастивний аналіз та особливості перекладу

Мар'яна Цюпка

Кафедра прикладної лінгвістики, Національний університет “Львівська політехніка”, УКРАЇНА,
м. Львів, вул. С. Бандери, 12,
E-mail: mariana_tsiupka3z@mail.ru

У статті розглянуто лексико-семантичне поле часу в англійській та українській мовах. Проведений контрастивний аналіз лексичних одиниць на позначення часу та вічності, а також періодів часу в англійській та українській мовах. Запропоновано способи перекладу лексики досліджуваного поля у випадках відсутності еквівалентів.

Ключові слова – контрастивний аналіз, компонентний аналіз, лексико-семантичне поле, “часовий” іменник, повний/частковий еквівалент.

I. Вступ

При створенні частотного словника англійської мови за основу був узятий англійський текст, скомпонований лінгвістами за спеціальними правилами з різних джерел, розміром в 1 млн. слів (“the Brown Corpus”). Унікальними виявилися 47 тис. слів і у цьому списку іменник *time* знаходимо на 77 позиції, при цьому він є першим у списку іменників. Другим іменником у частотному списку є іменник на позначення часового відрізка *year* [6]. Серед 3000 найчастотніших слів розмовно-побутового стилю української мови [1] іменник *час* теж є першим іменником у списку (69 позиція), а іменник *рік* – другим (74 позиція). У частотному словнику наукового стилю знаходимо *час* на 45 позиції [2]. Зрозуміло, що така висока частотність засвідчує вагомість одиниць на позначення часу і в українській і в англійській мовах. Відповідно зростає необхідність чіткого вивчення „часових” іменників у зіставному аспекті, що може забезпечити адекватність їх відтворення при перекладі та при укладанні словників.

Для точності перекладу необхідно володіти не лише знанням семантичної структури мовних одиниць, але вміти знайти спосіб відобразити ті мовні одиниці, які не мають повних еквівалентів у мові перекладу. Для виявлення таких одиниць застосовується метод контрастивного аналізу. Контрастивний аналіз дає можливість виявити подібності та відмінності у двох філогенетично пов'язаних чи не пов'язаних мовах [3].

У цій статті проаналізуємо два набори часових одиниць лексико-семантичного поля часу в англійській та українській мовах з метою встанов-

лення наявності/відсутності еквівалента для передачі поняття часу у цих мовах.

II. Лексико-семантичне поле часу: “Час загалом”

Мовознавці прийшли до висновку, що семантичної тотожності слів у двох мовах майже немає і що це стосується не лише багатозначних, але й однозначних слів. Значення слова зумовлюється його місцем у лексико-семантичній системі мови, а вона для кожної мови є своєрідною і неповторною. Об'єктом зіставного аналізу, зазвичай, є не окремі слова-кореляти, а їхні системні угруповання – лексико-семантичні поля [5]. Лексичне семантичне поле у цій статті розглядається як сукупність парадигматично пов'язаних лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту і відображають поняттєву, предметну й функціональну подібність позначуваних явищ [4].

Об'єктом дослідження у цій статті є лексико-семантичне поле часу, яке має велику культурну вагомість в обидвох мовах.

У матеріалі дослідження були виокремлені два лексико-семантичні поля часу: “Час загалом” та “Часові періоди та їхнє вимірювання”.

Перше лексико-семантичне поле містить іменники на позначення часу загалом і складається з восьми підгруп (Рис. 1).

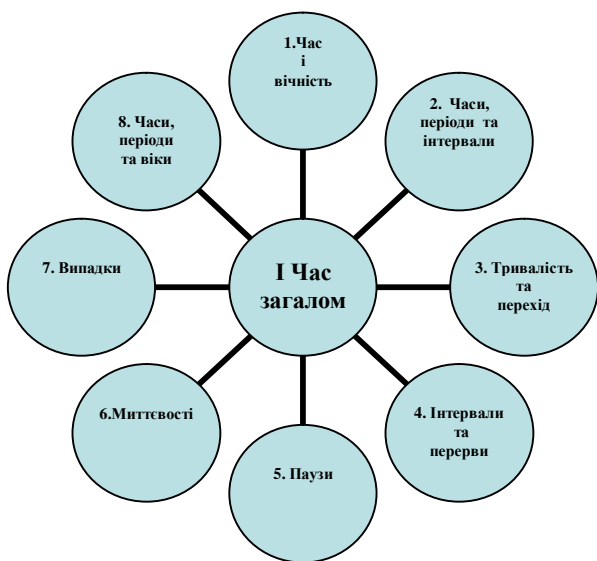

Рис. 1

Вісім підгруп, перелічених на рисунку 1, містять 27 англійських “часових” іменників і кожен з них має свій повний чи частковий еквівалент в українській мові. Наприклад: *Cycle* має лише один еквівалент в українській мові: *цикл*, і він є повним еквівалентом.

Interlude має два еквіваленти: *антракт* і *перерва*, перший з них – повний, другий – частковий. *Occasion* має три еквіваленти: *випадок*, *нагода* і

подія. *Випадок* – частковий еквівалент, *нагода* і *подія* – повні.

Проаналізувавши таблиці, можна точно визначити кількість еквівалентів (повних та часткових) в українській мові у цій лексико-семантичній групі. Результати аналізу проілюстровані на Рис. 2.

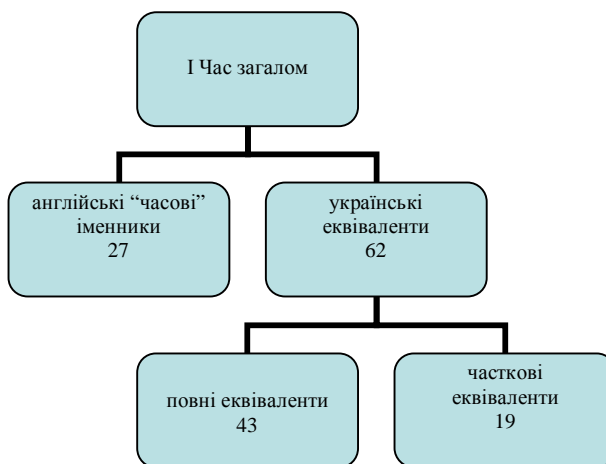

Рис. 2

13 англійських “часових” іменників з 27 мають лише 1 повний еквівалент в українській мові. Наприклад: *Eternity* ми можемо перекласти лише як *вічність*; *Hesitation* як *вагання*; *EPOCH* як *епоха*.

Решта 14 англійських “часових” іменників мають декілька еквівалентів в українській мові і відповідно до контексту ми підбираємо той еквівалент, який підходить найкраще. Наприклад: *Interval* має два еквіваленти: *інтервал* і *проміжок*; *Intermission* має три еквіваленти: *зупинка*, *перерва* і *пауза*.

Найбільшу кількість еквівалентів у цій лексико-семантичній групі має слово *minute*: *момент*, *мить*, *хвилина*, *хвилинка*, *хвилиночка*, *хвилинонька*, *хвиля*, *хвилечка*, *хвилька*.

Українська мова багата на слова із димінутивними, пестливими та суфіксами зі значенням згрубілості, які приєднуються до іменних частин мови і утворюють синоніми до вихідних слів. Особливістю таких слів є те, що відповідні стилістичні конотації досить важко передати англійською мовою, оскільки ця мова не має такої специфічної особливості словотвору, тому всі українські еквіваленти з цими суфіксами позначено як часткові.

Наприклад, перша група містить 6 таких іменників: *часинка*, *хвилинка*, *хвилиночка*, *хвилинонька*, *хвилечка*, *хвилька*.

III. Лексико-семантичне поле часу “Часові періоди та їхнє вимірювання”

Друге лексико-семантичне поле містить іменники на позначення часових періодів та їхнього вимірювання і складається з дев'яти підгруп (Рис. 3). Дев'ять підгруп, проілюстрованих на Рис. 3, містять 61 англійський “часовий” іменник і, як і в першому

лексико-семантичному полі, ми розрізняємо повні та часткові еквіваленти. Наприклад: *Dawn* має сім еквівалентів: *світанок, світання, світань, досвіт, досвітки, досвіток* і *зоря*. *Світанок* і *зоря* – повні еквіваленти; *світання, світань, досвіт, досвітки* і *досвіток* – часткові. *Twilight* має чотири еквіваленти: *сутінки, смеркання, смерк* і *присмерки*. *Сутінки* і *смеркання* – повні еквіваленти; *смерк* і *присмерки* – часткові.

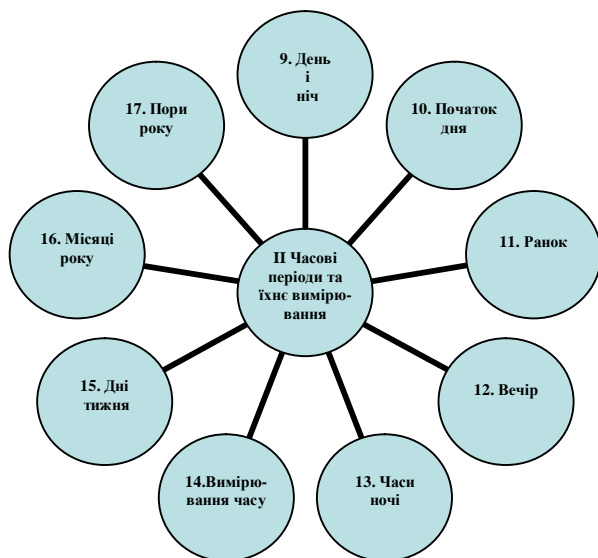

Рис. 3

Після аналізу таблиць було визначено точну кількість українських еквівалентів (повних та часткових) на позначення часових періодів та їхнього вимірювання. Результати аналізу наведені на Рис. 4.

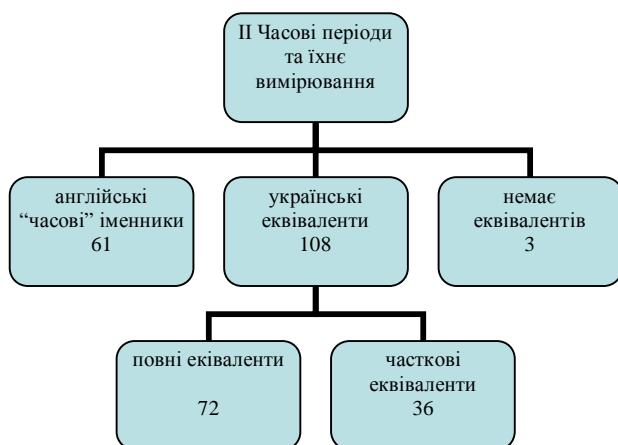

Рис. 4

31 англійський “часовий” іменник (а це майже половина всіх іменників цієї групи.) має лише один український еквівалент. Наприклад: *Evening* перекладається як *переддень*; *Midnight* як *північ*; *Week* як *тиждень*. Решта 30 іменників мають декілька еквівалентів. Наприклад: *Noon* можна перекласти як *південь*

та *полудень*; *Night* має три еквіваленти: *ніч, ніченька* та *нічка*.

Як і перше лексико-семантичне поле часу, це поле також налічує іменники зі зменшуваними суфіксами, які позначені як часткові, оскільки вони володіють додатковими димінутивними конотаціями. Це такі іменники як: *деньок, деньочок, днинка*; *ніченька, нічка*; *раночок, вечорок*; *хвилинка, хвилиночка, хвилинонька, хвилечка, хвилька*; *годинка, годинонька, годиночка*; *півгодинки, веснонька, літко, літечко, зимонька*.

Два англійських іменники цієї групи мають найбільшу кількість українських еквівалентів, це такі іменники як *dawn*, який налічує 7 еквівалентів в українській мові: *світанок, світання, світань, досвіт, досвітки, досвіток, зоря*; і *minute*, який також має 7 українських еквівалентів: *хвилина, хвилинка, хвилиночка, хвилинонька, хвиля, хвилечка, хвилька*.

У двох підгрупах всі англійські “часові” іменники мають по одному повному еквіваленту в українській мові. Це такі підгрупи: “Дні тижня” і “Місяці року”.

В англійській мові є семіафікс *-time*, який додається до назви відповідної пори року і позначає час цієї пори. В українській мові ми не маємо точних відповідників цих слів. Наприклад: *In summertime we don't wear as many clothes as in wintertime*. Варіант перекладу: *В літній період ми не вдягаємо так багато одягу як взимку*.

На відміну від першої лексико-семантичної групи, у другій групі не всі англійські “часові” іменники мають українські еквіваленти. Таким винятком є слова: *afternoon, half hour, fortnight*.

Нижче наведено приклади із запропонованими варіантами перекладу трьох вищезгаданих слів: *afternoon*: I shall sleep in the afternoon – Я спатиму вдень; *half hour*: The clock struck (on) the half hour – Годинник пробив півгодини; *fortnight*: He comes here once a fortnight – Він приїжджає сюди раз на два тижні.

Висновок

Огляд лексико-семантичного поля часу в англійській та українській мовах засвідчив, що англо-українські еквіваленти часових іменників можуть бути повними та частковими. Останні характеризуються специфічними конотаціями. У групі на позначення часових періодів 3 англійські часові іменники не мають точних відповідників в українській мові: *afternoon, half hour, fortnight*.

Література

[1] Бук С. 3000 найчастотніших слів розмовно-побутового стилю сучасної української мови/Соломія

- Бук/ Наук.ред. Ф.С.Бацевич. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 180с.
- [2] Бук С. 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови/Соломія Бук/ Наук.ред. Ф.С.Бацевич. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 192с.
- [3] Гороть Є. І. Notes of Modern English lexicology / Нариси з лексикології сучасної англійської мови: Навч. посіб. / Є. І. Гороть, С. В. Белова. – Луцьк. РВВ – „Вежа” Волин. нац. ун.-ту ім. Лесі Українки, 2008.– С. 13.
- [4] Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник.– Вид. 2-ге/ М. П. Кочерган. – К.: ВЦ „Академія”, 2008. – С. 212. (Альма-матер).
- [5] Кочерган М. П. Проблеми зіставної семантики. // Збірник наукових статей. Випуск 5/ М. П. Кочерган. – К: КДЛУ, 2001 – С. 386.
- [6] <http://langs.com.ua/movy/eng/index.htm>.